

Keresztelő Szent János képe Baktakéken

Egyházunk vízkereszt szinaxisán, az ünnep másnapján Keresztelő Szent János prófétáról emlékeznek meg. Az Előhírnök tiszteletének viszonylag kevés önálló, régi művészeti emléke fedezhető fel templomaink. Mivel az Eperjesi Egyházmegye az ő védelme alatt áll, az egykor odatartozó településeken azért van egy-két izgalmas emlék. Abauj vármegye része volt Kéty (ma: Bakatakék) település, ahol a görögkatolikus templomban egy nagyméretű, a Keresztelőt ábrázoló vászonkép maradt fenn. Most ezt mutatom be röviden.

A félkörívesen záró képmező bal oldalán szikla emelkedik, amely előtt az Előhírnök egész alakban, háromnegyedes beállításban ül, testét félig egy vörös köntös takarja. Jobbjával áld, baljával egy hosszú nádszálából összeállított, vállán pihentetett keresztet tart. Hosszú, gesztenyebarna haja közepén elválasztva koponyájára simul, vállán göndörödő fürtökben omlik alá, rövid körszakálla világosbarna. Tekintete és áldó keze a képmező jobb oldalát kitöltő csonkolt fára irányítja a néző figyelmét: a fa törzsén vágásnyom – a fűvön a kivágott fadarabka is felfedezhető –, illetve egy beléállított balta látható. A vágásra szánt fa mögött egy folyó, minden bizonnyal a Jordán, és hegyes táj sziluettje bontakozik ki a kék ég alatt, míg a próféta jobbján a sziklából páfrányok között kristálytisztá, áttetsző vizű forrás csörgedez. A festmény jobb alsó sarkában, a csonkolt fa alatt egyházi szláv nyelvű szentírású idézet olvasható: *Вс к древо еже не творить плода Добра, посьмаемо бываает и въ огонь вьмаемо, vagyis: „Minden fát, amelyik nem terem jó gyümölcsöt, kivágnak, és tűzre vetnek.”* (Mt 3,10b) A 10. vers első fele magyarázza a szöveg feletti ábrázolást: *„A fejsze pedig már ott van a fák gyökerén!”* Keresztelő ezekkel a kemény szavakkal inti meg a pusztában hozzá látogató farizeusok és szaduceusok csoportját. Ugyanezek az igék majd Krisztus szájából is elhangzanak ugyanezen csoportoknak címezve, ahogy néhány fejezettel előrébb olvashatjuk (vö. Mt 7,19).

A kép jobb alsó sarkában a festő círrill betűkkel írt szignója olvasható: *КЛИМКОВИЧ 1848*, azaz Klimkovics. Több ilyen nevű festő ismert a korszakból, a Kassán élő család generációkon át festéssel vagy egyéb művészeti tevékenységgel foglalkozott. A kétyi kép alkotójaként leginkább Klimkovics Ignác (1800–1853) jöhet szóba, akinek portréin, történeti témájú képein kívül oltárképei és falképei is fennmaradtak. Két fia, Ferenc és Béla már akadémiaát végzett művésszé váltak, azon-

ban ők 1850 után kezdték meg tanulmányaikat, így nem valószínű, hogy hamarabb önálló megrendeléseket kaptak volna. A római katolikus és magyar érzelmű festő minden bizonnyal a megrendelő által kért, egyházi szláv felirathoz igazodva használt szignójában círrill betűket.

A festmény keletkezési körülményeiről semmit nem tudunk. A jelenlegi templomot az 1877-ben végzett kánoni látogatás jegyzőkönyve szerint 1832-ben a Fáy család kegyúri támogatásával emelték, míg más források 1816 és 1820 közé teszik az építkezést. Ugyanekkor megemlítik, hogy az ikonosztáz régi képekből áll. A hajóban csupán egy festményt említenek, a szószékkel szemben, a déli falon, amely Keresztelő Szent Jánost ábrázolja. Az eredetéről nem jegyezték fel semmit. A templom mai berendezése – leszámítva a korábbi fatemplom berendezéséből fennmaradt korai ikonokat – 1902-ben Budapesten, a Rétyai és Benedek Műipari Intézetben készült. A munka befejeztével a helyi parókus, Petrassy Szilárd köszönőlevelet küldött a cég tulajdonosainak, amelyet azok folyóiratukban, az Egyházi Műiparban le is közöltek: *„Tek. Rétyai és Benedek uraknak. / Értésitem*

Tekintetességteket, hogy a gyönyörű új Ikonosztáziót és új oltárt kiküldött munkásuk összeállította, ugyancsak polichromozójuk a szószéket remekül újra márványozta s festőik pedig a templomot izlételjes barokk stílusban plasztikai díszítésekkel ellátottan remekül kifestették. Minélfogva úgy az én, mint hiveim várákozása teljes mértékben ki van elégítve s így paptársaimnak becses figyelmébe a legmelegebben ajánlom az igen tisztelt céget. Kelt Kétyen, 1903. augusztus 20.” (4[1903], 8. szám, 6). A levél kísérszövegében a cég képviselői a fent említett munkálatokon túl azt is megemlítik, hogy *„a megvolt régi nagy képeket restauráltuk.”* Ez utóbbiak csoportjába feltehetően a Keresztelő Szent János-vászonkép is beletartozott. Hogy a nagyméretű festmény alá mikor építettek oltárt, nem világos: 1877-ben még nem említik, ahogy 1903-ban sem esik szó mellékoltárról, tehát valamikor később készülhetett.

A festmény ikonográfiája a nyugati hagyományt követi, amely a reneszánsz óta előszeretettel ábrázolta a

pusztai magányban szemlélődő Keresztelőt. A fatörzsön megjelenített fejsze azonban az ikonokon is gyakran feltűnik. A kép készítése idejéből, az 1848-as forradalmi évből kiindulva, nem tartom kizártnak, hogy a próféta farizeusok ellen intézett feddő igéinek ekkoriban nem csupán bibliai, hanem más, aktualizált olvasata is létezett, amely a változásokat ellenző politikai erők ellen irányult.

